DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Ülke Geneli Deneme
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Ülke Geneli Deneme)

1. Aşağıdaki koşma kıtasını okuyunuz.

> ***Koşma***
>
> *Elim dar olunca yüz çevirdi el,*
> *Hâlimi soracak bulunmaz bir kul,*
> *Kuru selama bile hasret gönül,*
> *Vefa bir gün imiş, ben bilmez idim.*
>
> *(Bu kıta sınav için yazılmıştır.)*

Kıtada altı çizili söz gruplarının bu dizelerdeki anlamını tahmin ediniz.

2. Aşağıdaki bağlamı okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Okulun tiyatro kulübü, "Bozkırdan Gelen Ses" adlı kısa bir gösteri hazırlamıştır. Sahneye keçe çadırları andıran bir dekor kurulmuş, at üstünde yaşayan bir obanın insanlarını canlandıran öğrenciler ateşin çevresine oturmuştur. Ozan rolündeki Arda, elinde iki telli bir kopuzla ortaya çıkar. Dizeleri kendisi yazmıştır; kopuzun tıngırtısına uyarak onları ezgiyle söyler:

> *Obalar yola düştü,*
> *Dereler coşup taştı,*
> *Yiğitler beli aştı,*
> *Yayla yolu açılır.*
>
> *Ozan kopuzu çaldı,*
> *Kartal göklere daldı,*
> *Avcı yayını aldı,*
> *Çiçek çiçek saçılır.*
>
> *(bel: dağın alçak ve geçit veren yeri)*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2.1. Gösteride Türk edebiyatının hangi dönemine ait şiir geleneği canlandırılmaktadır? Gerekçesiyle açıklayınız.

2.2. Arda'nın dizelerinden örnek vererek canlandırılan dönemin şiir özelliklerinden **dördünü** yazınız.

3. Aşağıdaki koşmayı ve altındaki tema açıklamasını okuyunuz.

> ***Koşma***
>
> *Bir yanda dağlar var, bir yanda duman,*
> *Kervana katılsam geçer bir zaman,*
> *Selamım ulaşmaz, yoktur bir derman,*
> *Gurbetin yolları uzar da uzar.*
>
> *Bir mektup yazsam da kim götürecek,*
> *Ulak yola düşse kaç ay sürecek,*
> *Gönül sılayı ne zaman görecek,*
> *Gurbetin yolları uzar da uzar.*
>
> *(Bu koşma sınav için yazılmıştır.)*

Açıklama: Koşmada gurbette kalan söyleyicinin sılasına ve sevdiklerine duyduğu özlem işlenmiştir.

Koşmanın söylendiği dönemde gurbetteki birinin sevdiklerinden nasıl **haber alabildiğini** koşmadan **bir dize** göstererek açıklayınız. Ardından haber almanın günümüzde ulaşım ve iletişim araçlarıyla nasıl değiştiğini bu durumla karşılaştırınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4. Aşağıda verilen sagu ve koşma kıtasını inceleyerek T diyagramını doldurunuz.

> ***SAGU***
>
> *Alp Er Tunga öldi mü*
> *Isız ajun kaldı mu*
> *Ödlek öçin aldı mu*
> *Emdi yürek yırtılur*
>
> *Anonim (Divânu Lugâti't-Türk)*
>
> ***Günümüz Türkçesiyle:***
> *Alp Er Tunga öldü mü?*
> *Kötü dünya kaldı mı?*
> *Zaman öcünü aldı mı?*
> *Şimdi yürek yırtılır.*
>
> *(ödlek: zaman, felek; Günümüz Türkçesi aktarımı bu sınav için yapılmıştır. Ölçü ve kafiye özgün metne göre belirlenir.)*
>
> ***KOŞMA***
>
> *Yiğit göçüp gitti, boş kaldı bağı,*
> *Boynunu büktü yurdunun her dağı,*
> *Söndü ateşi, yıkıldı otağı,*
> *Analar yas tutar, kız gelin ağlar.*
>
> *(Bu kıta sınav için yazılmıştır.)*

Ölçüt	Sagu	Koşma
Tema		
Nazım birimi		
Ölçü		
Kafiye		
Redif		

5. Aşağıdaki türküyü okuyunuz.

> ***Bulut Türküsü***
>
> *Tarlada ekin sarardı,*
> *Ana göklere bakardı,*
> *Bekledik, gözler karardı,*
> *Yağmur nerde kaldı ola.*
>
> *Kavuştak:*
> *Ah bulutlar, aman bulut,*
> *Kuru toprağa can bulut.*
>
> *(Bu türkü sınav için yazılmıştır.)*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Bentteki ilk üç dizenin sonunda tekrarlanan sesleri gösteriniz. Bu ses tekrarının türkünün ahengine ve söyleyicinin duygusunu yansıtmaya etkisini açıklayınız.

6. Aşağıdaki ninniyi okuyunuz ve ninniden hareketle soruları cevaplayınız.

> ***Ninni***
>
> *Ninni kuzum, ninni ninni,*
> *Ayın ışığı beşikte,*
> *Tatlı uyku gelsin sana,*
> *Ana bekler o eşikte.*
>
> *Uyu kuzum, uyu yavrum,*
> *Babanın yolu pek uzak,*
> *Kapının önü yeşil bağ,*
> *Döner gelir, açar kucak.*
>
> *(Bu ninni sınav için yazılmıştır.)*

6.1. Ninnide kullanılan isim tamlamalarından ve sıfat tamlamalarından **üçer** örnek yazınız.

6.2. İsim ve sıfat tamlamalarının ninniye katkısını ninniden **birer** örnek vererek kısaca açıklayınız.

7. Aşağıdaki masalı okuyunuz ve masaldan hareketle soruları cevaplayınız.

> ***SUSUZ KÖYÜN KAVALI***
>
> *Bir varmış, bir yokmuş. Dağlar dumanlı, ovalar çimenli iken; leylekler kar üstünde halay çekerken, kurbağalar dalda türkü söylerken ben de dedemin kavalını üfleyip bir türlü ses çıkaramazken…*
>
> *Yüksek bir dağın eteğindeki küçük bir köyde Gülsüm adında bir çoban kız, yaşlı babasıyla yaşarmış. Köyün bütün suyu, dağın başındaki tek pınardan gelirmiş. Bir yaz sabahı köylüler bakmışlar ki çeşmelerden bir damla su akmıyor. Meğer dağın öbür yüzünden gelen bir dev, pınarın ağzına koca bir kaya koymuş, suyu kendine ayırmış.*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Köyün en güçlü üç yiğidi sopalarını kapıp dağa çıkmış. Dev onları görünce öyle bir bağırmış ki üçü de geldikleri yoldan koşa koşa geri dönmüş. Günler geçtikçe ekinler sararmış, hayvanlar susuzluktan meleşmeye başlamış. Bunu gören Gülsüm, "Bu işi kol gücü değil, akıl çözer." demiş. Heybesine bir parça taze peynir koymuş, kavalını da beline sokup yola düşmüş.

Pınarın başına varınca dev kükremiş:

— Kimsin sen, bu dağa izinsiz çıkan?

— Ben senden de güçlüyüm, demiş Gülsüm.

Dev gülmüş, yerden bir taş alıp avucunda ufalamış:

— Bunu yapabilir misin?

Gülsüm heybesinden peyniri çıkarmış, taş diye avucunda sıkmış; peynirin suyu parmaklarının arasından damla damla akmış.

— Sen taşı ufaladın, ben taştan su çıkardım, demiş.

Dev şaşırmış ama pes etmemiş. "Benim sesim dağları titretir!" diyerek bir daha bağırmış. Sesi kayalara çarpıp sönmüş. Gülsüm de kavalını dudağına götürüp öyle bir ezgi çalmış ki ses vadiden vadiye yansımış; sanki her kayanın ardında bir çoban, kavalıyla ona karşılık veriyormuş. Dev, dağdaki bütün çobanların kızın yardımına geldiğini sanmış. Korkusundan pınarın ağzındaki kayayı kaldırıp uçuruma atmış, dağın öbür yüzüne kaçmış. Bir daha da o yöreye uğramamış.

Pınardan fışkıran su gürül gürül köye inmiş. Köylüler Gülsüm'ü türküler söyleyerek karşılamışlar. Gülsüm de pınarın başına bir çeşme yaptırmış, çeşmenin taşına "Su herkesindir." diye yazdırmış.

Onlar ermiş muradına, biz de kavuşalım suyumuza. Bu masal da burada bitsin; çeşmeniz hiç kurumasın, kavalınız hiç susmasın.

(Bu masal sınav için yazılmıştır.)

7.1. Film şeridinin sekiz karesine yazılmak üzere, masalın olaylarını sırasıyla anlatan **sekiz** özet cümle oluşturunuz.

7.2. Masalı film şeridine dönüştürmek için dört karenin sahne betimi hazırlanmıştır. Bu karelerden hangisi masalın film şeridinde kullanılamaz? Gerekçesini yazınız.

- **1. kare:** Çeşmelerin başında boş testilerle bekleyen köylüler; arkada sararmış ekinler.
- **2. kare:** Pınarın ağzındaki koca kayanın yanında kükreyen dev ve karşısında heybesiyle duran çoban kız.
- **3. kare:** Köyün üç yiğidi, yere serilmiş devin başında sopalarını havaya kaldırmış, sevinç çığlıkları atıyor.
- **4. kare:** Kavalını çalan çoban kız; kayaların ardından yankılanan sesler ve korkuyla geri çekilen dev.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

7.3. Masalın film şeridinde kullanılmak üzere yazılan aşağıdaki cümlelerde **altı** yazım yanlışı vardır. Yanlış yazılan sözcükleri bulunuz ve doğru biçimlerini yazınız.

> *Köyün suyu kesilince herkez çaresizce bekledi. Yiğitler birşey yapamadan geri döndü. Ama küçük çoban kızda yılmadı. Yanlız başına dağın yolunu tuttu. Köylüler türkü söyliyerek kızı karşıladı. Pekçok kişinin yapamadığını aklıyla başardı.*

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif